

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi romai kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot úgy a Lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek társadalmi céljaira. — Nemtagok részére előfizetési díj: évi 4 forint a „Köznevelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldéséért 2 forint, negyedévre 1 forint.

SOMLYÓI
BÁTORI ISTVÁN

sz. 1533. szept. 27. † 1586. decz. 12.

„Et tu Dacia, quid Principi, verius Patri tuo optimo in grati animi monumentum praestabis? quibus elogiis, statuis et colossis ejus memoriam honorabis? non laborare: fruere ejus beneficio, et quae ejus munificentia accepisti sarta tecta tuere, piis ejus Manibus bene precare, et officio satisfacisti.“ P. Andreas Illia. S. J. Ort. et progr. variarum in Dacia Gentium et Relig. Claudiopolit. 1730. Typ. Acad. Sec. J. pag. 93.

Zápolya János Zsigmondnak valmint gyenge uralkodása alatt mélyen süllyedett, úgy 1571. márczius 14-én bekövetkezett elhalálzásakor vészterhes válutra jutott vala Erdély állapota. Egy részről arról volt t. i. a szó, vajjon továbbra is folytattasának-e a közbékét és rendet mélyen aláásó vallási zavarok, ha Békesi Gáspár, az unitáriusok egyik fő embere lesz a fejedelem; vagy pedig a haza szabadsága és üdvé érdekében már egyszer nyugalmasb napok is derüljenek fel az országra, ha a két jeles Bátorfi fivér valamelyike jut a fejedelmi székre. Más részről pedig az forgott fönn, képes-e már a magyar korona törvényes hordozója a török erőt a hazából teljesen kiszorítani és ez esetben Erdélyt a magyar korona hatósága alá egészen visszafoglalni; vagy pedig oly politika folytatandó-e, mely e részeknek a magyar koronához való tartozandóságát ebben is jogilag fel nem adja ugyan, de azért még is a nehéz és válságos körülményekhez időmitja számító eljárását.

A magyar nemzet jó nemtője úgy döntött az erdélyi részek e válságos helyzetében, hogy a legnemesebb magyar férfiú, ki erő, értelem és érzület tekintetében kortársainak legtöbbjeit felülmulata, a nagylelkű, a természetből királynak szánt szellemű országnagy, somlyói Bátorfi István nagyváradi főkapitány, mint nemzetsége legjelesbje lőn közakarrattal a fejedelmi székbe emelve.

Hogy azonban háromszáz évvel ezelőtt elhalt jelesünk emlékét a kegyes főpásztor ur szándékának megfelelőleg e téren is felújithassuk és sirjára a hála koszoruját letehessük: szálljunk vissza a múltba s állítsuk lelki szemünk elé — ha szerény keretben is — dicső alakjának vonásait.

Bátorfi István, Bátorfi István erdélyi vajdának legifjabb fia, 1533. szept. 27-én született. Tanulmányait, melyeket a szülei ház körében kezdett, Paduában folytatta és végezte be. Ismeretei bővítésére és erkölcsi kiműveltetésére felhasználá Bécsben való tartozkodását is, hol Ferdinand király udvarában mint nemes apród tartozkodott, valamint újból Olaszországban is, hová midőn a király leánya Katalin a mantuai herceghez nőül adaték, annak kíséretében utazott. Már ekkor higgadt gondolkozásmódja s mindenre kiterjedő figyelme által tündette ki magát; a tudományokat mint folyton csatázó katona sem hanyagolta el, sőt akkor is, midőn Bécsben mint Erdély követe az 1565—1567. években őrizet alatt tartatik, ismereteit a legjobb régi és új könyvek olvasása által a bámulásig gyarapította. Értette a lengyel nyelvet, az olaszban és németben is jártas, a latinban pedig éppen ékesen szóló volt. Leginkább még is a hadi tudományokra adta magát, melyekben jártasságát különösen mint lengyel király a csatamezőn kivivott világra szóló győzelmekkel fényesen bebizonyította. Több történetíró a tüzes golyók vagy éppen a bombák feltalálását neki tulajdonítja.*)

*) És még is egy — egyébiránt jeles — történetírónk legközelebből őt „korlátolt elméjűnek” nevezte, János Zsigmondot, kiről Horváth Mihály azt mondja, hogy „bigeszu, tudatlan, isákeség miatt testileg nyomorú, leikileg buta volt.” véggé megasztalván.

E jeles tehetségei és terjedelmes készülsége miatt már férfikora küszöbén kiváló szolgálatok teljesítésére lón kiszemelve. Így kétszer jára követségben, előbb I. Ferdinandhoz, azután II. Miksa királyhoz, hol diplomatiái ügyességével az alkudozásokat úgy vezette, hogy hazájának a békét. János Zsigmondnak, megbízó fejedelmének a király leányát nőül megnyernie bizonyosan sikerült volna, ha ellenségei irigysége s a magyar király tanácsosainak féltékenysége eljárását meg nem hiúsították volna. Ennek folytán, kiszabadulván tönnemlített őrizete alól, a harczterét választá tevékenysége kiváló színhelyéül, hol mint nagyváradi főkapitány mind személyes vitézségének, mind vezéri talentumának számos jelét adta.

Ezért napról napra annyira növekedett dicsősége, annyira hazaszerte hírneve, hogy János Zsigmond halála után három hónap eitelte előtt az ország, noha legnagyobb része már több felekezetre oszlott volt, őt vetélytársa. Békesi Gáspár mellőzésével, kit Miksa maga fejedelmül ajánlott, Gyulafehérvárt 1571. máj. 25-en közakarral fejedelemnek választotta.

Bátori a benne helyezett bizalmat mindjárt kormánya kezdetén igazolta, egyrésztől országgyűlési határozatok által, melyekkel a bevett vallásfelekezetek szabad gyakorlata megerősítettet, de ujak behozatala eltiltatott, a vallásujításnak állambomlasztó mozgalmait bölcsen korlátozta, másrésztől pedig diplomatiái óvatossággal és ügyességgel alapította meg a két császár irányában fejedelmi hatalmát, annyi áldásos működésnek alapját. A közigazgatás terén is a közbéke és rend előmozdítására nevezetes javításokat tett. Békesi Gáspárt, ki mellőztetéséérti boszujában folyvást megtagadta az engedelmességet, jobbagyait az adó fizetésétől eltiltotta s végre mint lázító fegyveres erőt indított a fejedelem ellen, pártúró seregét 1575. jul. 10-én Kerelő sz. Pál és Radnóth között szét-szörvén, nem csak legyőzte, hanem az országból ki is szorította, és így Erdélyt az alkotmányos szabadság józan élvezete mellett a béke áldásaival is megajándékozván, daczára a lázadók ellen tanusított szigorubb bánásmódjának, melyről Kerékgyártó Arpád, újabb történetíróink legalaposb s legigazságosb veteránja (Magyarok Eletrajzai I. köt. 468 lapján) azt mondja, hogy kéllőkép nincs indokolva, dicsőséges hírnevét annyira nevelte, hogy az a haza határain túl is messze elhatott. Ez indította a lengyeleket arra, hogy őt 1576. decz. 12 én királyuknak választották, alkalmat nyujtván neki arra, hogy életének hátralevő éveit nem csak új hazájában, hanem Erdélyben is, melynek fejedelmi czimét és befolyását az ország ügyeibe mindvégig mertartá, még pedig annyira, hogy a fontosb tárgyak elintézés, a nevezetesb oklevelek aláírás végett neki átküldettek, még fényesb, sőt világtörténelmi híru tettekkel ékesítse.

Bátori István a lengyel trónra önérzettel lépett, melynek ünnepélyes kifejezést is adott a következő nyilatkozatban: „Mielőtt ez országba hivatok volna, semmiben sem láttam szükségét, mi az illő életre kívántatik. Régi nemes nemzetségből származván, mindig szerettem szabadságomat; és azon eltökéléssel jöttem, hogy azt ezen-tul is fenntartsam. Országolni akarok, királytok kívánok lenni és nemcsak annak átszani, vagy olyannak nevez-

teni; az akarok lenni tetteg és valóságban, a jókhoz kegyes, a rosszak iránt rettenetes.“

Méltó nyilatkozat mind ahoz, a ki tette, mind a nemzethez, mely hasonló önérzettel bírt, s melynek egyik senatora egykor, midőn Bátorit elragadta szenvedélye, így szólott hozzá: „Vigyázz fenséges király, nehogy midőn Tarquinusként lépsz fel, minket Brutusokká alakíts.“ (Lásd XI. Incze pápa. Fraknoi V. 1886 256. l.)

S a mire önérzetes nyilatkozatában fogadkozott, azt erélyesen véghez is vitte. Itt azonban legyen elég fölem-líteni, hogy mit az oroszok harmincz éven át foglaltak el a lengyelektől, mindazt Bátori három évi győzelmes háboruban visszazerezte E hősi hadjárata, melvért a pápa szentelt kardot küldött neki tisztelete jeléül, a nemzet iránt tanusított áldozati készsége és kormányzási bölcsesége miatt a lengyelek őt nagynak s a haza atyjának nevezték.

De nekünk erdélyieknek is az volt mint lengyel király is. Feljebb említők, hogy befolyását hazánk nevezetesb ügyeibe távozása után is mindvégig megtartotta, melyet főképen a tan- és nevelésügy előmozdítására s különösen arra használt fel, hogy Erdély fiainak a magasb kiképeztetésbeni részesülést megkönnyítse. Mint buzgó katolikus ismervén a jezsuita atyáknak az oktatás és nevelés terén már akkor híressé vált hasznos és üdvös működését, fivére Bátori Kristóf fejedelem indítványára őket 1579-ben Erdélybe behívta s Kolosmonostoron elhelyezte; majd számukra Kolozsvárt és Gyulafehérvárt collegiumokat alapított, amannak 1581. május 12-én kelt oklevelével Kolozsvárt lakásul és tanodául a terencziek elhagyott farkasutczai zárdáját s templomát és a szintén elhagyott nőzárdát, eltartásukra pedig az egykori Kolosmonostori apátság jószágait, melyeket sajátjából visszaváltott adományozván. Hogy a szegény sorsu ifjak az oktatáson kívül nevelésben és teljes ellátásban is részesüljenek, a kolozsvári és gyulafehérvári tanodák mellé XIII. Gergely pápa nagylelkü hozzájárulásával növeldeket állíttatott fel; mely intézkedésében lelték alapjokat maig virágzó növeldeink is. Még élete utolsó pillanataiban is e tan- és nevelő-intézetekről való gondoskodással foglalkozott, azokat az ifju Bátori Zsigmond különös gondjára bizván.

Ez atyai intézkedések közt ugyszólva élete derekán, 54 éves korában hat napi betegeskedés után 1586. decz. 12-én éjjel ragadta el a halál a jeles fejedelmet.

Teteme Grodnóból, a hol elhalt, csak 1558. év kezdetén vitetett át Krakóba a királyok sirboltjába, hol az ország költségein takarított el. Nemcsak sirirata, hanem a honi és külföldi történetírók is nagynak nevezték, nyilvános bizonyyságot tevéen arról, hogy benne Lengyelország lejelesb fejedelmeinek egyike halt el.

„És Te Erdély miféle emléket fogsz egykori fejedelmnek — vagyis igazabban mondva — legjobb atyádnak állítani? Miféle dicsszónoklatokkal és szobrokkal fogod emlékéit ünnepelni? Ne fáradozzál: élvezd jótéteményeit, örizd sértetlenül azt, mi nagylelkűsége által birtokodba jutott, áldd drága porait, imádkozzál lelkeért s kötelességednek eleget tettel.“

Veszely Károly.

TÁRCSA.

A mult időknek őrző szelleme
Kikelti ma srjából Bátorit,
S végigvezetve e bérczes hazán,
Követni késztet aldott nyomdokit,
És a magyarnak fennen hirdeti,
Hogy Bátorinak van még élete,
Időt tulélő szellemművein
Nem ülhet a halálnak színe se'.

Zugott fölöttünk sokszor fergeteg,
Sok vérvivatar fogta át egünk ;
S mikor a pártos szellem átka dult,
Egy félvilág szállt harcra ellenünk.
Minbüneinkért gyult ki ránk az Ég,
Minbüneinkért lángolt ostora,
Mert ez a nemzet mindig visszavont,
Együtt nem értett s nem tartott soha.

A trónvillongás gyászos idején
A testvér testvér ellen küzdködött,
A pártos szellem, mint a fergeteg,
Üvöltve tombolt a nemzet között.
Adáz csatáknak zajja mindenütt
S büzhödt holttestek véres téreken,
A béke napja késett, messze volt,
Honunk nemtője sirt keservesen.

A harczy kürtnek hangja csak rivalt,
S lelkes vitézek szálltak küzdeni,
A honszabadság drága zászlaját
Most Bátori magásra tüzte ki.
Szent volt az eszme, gyujtott mindenütt,
Szívet-velőt egyformán áthata,
A pártos szellem végre kimerült
És föllihezett ismét a haza.

*) A marosvásárhelyi róm. kath. nagygynasium ifjusága és tanári kara által Bátori István, volt erdélyi fejedelem halálának 300-ik évfordulója alkalmából, 1886. decz. 12 ére rendezett ünnepe-lye n szavalt a Bakó András, VI. oszt. tanuló.

De nem szünt az átkos hitviszály,
A nemzeteszme kihalt, sirbaszállt ;
Csodák csodája, édes nemzetem,
Hogy elkerülted mégis a halált !
Krisztus keresztje számkiüzve volt
S földig tapodva jámbor hivei.
És jajszavunkra süket lön a föld,
Nem volt ki merjen értünk küzdeni.

Kész volt koporsónk, nyílt a temető,
A gyászharangot huzták már nekünk,
Temetésünkre zengtek gunydalok,
S azt hitték, hogy végképpen elveszünk ;
De Isten lelke akkor sem hagyott
S Mózesként küldé hozzánk Bátorit,
Hogy enyészettől védje s óvja meg
A szentkeresztet s annak sorsosít.

Hogy létjogunkat újra megnyerök
S levénk a honnak édes gyermekei ;
Hogy újra fénylett nálunk a kereszt,
Azt Bátori lánglelke vitte ki
Hogy áldozatul mi mindent hozott
Magyar tanügyünk szent oltárra,
Azt még a késő nemzedéknek is
Hálás kebellet illik tudnia.

Azért üdvözlünk téged, Bátori,
Mint szent hitünknek hős apostolat,
Hogy fölemelled végre nemzetünk
S a testvért a testvérhez kapcsolád.
Bár sirod messze földön domborul,
De szellemed közöttünk itt lebeg,
S míg a magyarnak honja s hite lesz,
Mienknek mondunk mindig tégedet.

Bodó Adám.

Boldog vagy hazám, kis Erdély,
Bár sokszor sirtál könyet s vért ;
Bár veszély s viszálynak kardja
Mint annyi zuzó csapás ért,
. . . Nemzél s birtál Bátorikat
Vész közt büszke védormokat

Hős valál Bátori István !
Mert a legnagyobb két ellent,
Mely világot ráza akkor

Nem féled, s a fegyver, mit fent
Erdélyt csak gyengén sértette,
Mert aczéled s lelked védte.

... Adáz göggel tört magyarra
Vért szomjazva a török-nép,
Gyöngy valál akkor is Erdély
S véged birni vágya fent ég,
Még sem lett ur völgyeid közt,
Mert Bátori lelke őrzött.

Támadód volt a pokol is,
És ut-vallás vészes csókja
Izgatá egész tested föl,
S mint kór láz ugy rád rohana;
De nem érinté Bátorit,
Benne szikla volt az őshit.

Villogott a kard kezében
S szíve égett szentelt vágtyól,
Hogy e kis házat cherubként
Mély örvénytől tartsa távol.
Békén éni szerze jogot
Küzdni pajzsot hite nyújtott

Jézus egyházának szárnya
Védte mindig a magyarhont . . .
Hit s vértusa ellen gátot
Most is Jézus-rendjéből vont.
Békét — vélte — csak ugy hinthet,
Ha virul a hit s szeretet.

Erdélynek valál csillaga
S koronát tett rád Lengyelhon;
Es trónját oly fénybe vontad,
Milyen nem ragyogott azon;
Nagy király voltál s a nemzet
Te alattad óriás lett.

* * *

Szédítő rohammal s zajjal
Szált azóta el sok idő,
És most ismét két országot
Üdvözölni téged — eljő.
Visszasir a múltból hogy Te
Hoznál békét le a földre.

Hol király valál, az ország
Békóit könnyek közt nézi,
Fájó lelke hős keblében
Felsóhajt: „Jöjj el Bátori!“
Hitközöny s guny pusztit köztünk
Jogainkat védni félünk.

És hogy hévünk mégis gyuljon,
Mint eszményre rád ugy nézünk;
Zengi üdvözleted ajkunk
Szép emlékü nagy Vezérünk!
Igen! ajkunk hévvel zengi:
Légy üdvöz hősünk Bátori!!

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **LIV. választmányi gyűlés** tartott 1885. november 17. Jelen voltak: dr. Tódor J. alelnök, dr. Cserni B. ellenőr, Butyka S., Straubert Ö., Tamási A., dr. Veress F. választmányi tagok és Pál I. titkár.

1. A jegyzőkönyv hitelesítése tudomásul vétetik.

2. A pénztárnok betegeskedése miatt a pénztár állásáról jelentést nem lehetvén tenni — ellenőr megkéretik, hogy a pénztárnok helyett a hátralékosok beperesítését illetőleg szerezzen értesülést és esetleg a beperesítést sürgesse.

3. Alelnök bemutatja Baka János „Örangyal“ című ima és énekes könyvéből az elő nyomtatott ívet, melyet az előleges kikötés szerint a választmánynak megtekintés végett beküldött. — A kikötött feltételeknek elég lévén téve, a do og tudomásul vétetik.

4. Olvastatik Reiner Zsigmond tagtárs levele, ki azon alkalomból, hogy társulatunk tagja lett, a társulat folyó kiadásaira 25 frtot adományozott. — A jelentés tudomásul vétetvén, nemes érzésű tagtársunknak köszönet szavaztatik.

5. Kapcsolatosan az előbbi örvendetes eseménnyel, Butyka Sándor azon alkalomból, hogy választmányi tag lett, a társulat folyó kiadásaira 5 frtot adományoz. — Hasonlóan éljenzés között és köszönettel fogadtatik ezen szép ajánlat is.

6. Olvastatik Reiner Zsigmond levele, melyben köszönetnyilvánítás mellett jelenti, hogy választmányi taggá történt megválasztatását elfogadja. — Tudomásul vétetik.

7. Alelnök bemutatja Veszelý Károly prépost urnak „Az unitáriusok Erdélyben“ című dolgozatát, melylyel közelebbi közgyűlésünket mint társulati elnök megnyitotta, s melyet most mint sajtó alá készit, a társulat rendelkezésére bocsát. — Örvendetes tudomásul vétetik, s a már hozott határozathoz képest először a társulati lapban adatik ki, onnan a közönség számára külön füzetben is lenyomatik, s ára a 4—5 ivnyi terjedelmű dolgozatnak 20 krajczárban állapittatik meg, s az előfizetési felhívás megírására társulati titkár küldetik ki.

8. Alelnök jelenti és egyuttal be is mutatja, hogy Andrási István apát-kanonok ur, társulatunk volt előke, társulatunk iránt való nemes figyelmét azzal méltóztatott tanusítani, hogy egy nagybecsű munkát, melynek a czime „Nehány szó, melyet egy fiatal barátjához intézett Hargitai“ kinyomatás végett a társulatnak ajándékozott, és még a megjelenésénél előforduló mindennemű költségek fizetését is igérni kegyeskedett. — A meglepő ajándékozás és ajánlat nagy örvendezés között lelkesen vétetik tudomásul, a nagy kegyességért ő ngnak köszönet nyilvánittatik, melynek ő nga előtt való kifejezésével alelnök és titkár bizatik meg; a munka a lehető csinnal fog kiállittani, ára ingyenes szétküldéssel 30 krban állapittatik meg; a technikai ügyek vezetésére mint szakember Straubert tagtárs kéretik fel, a közönséghez szóló fölhívás elkészítésével pedig titkár bizatik meg.

9. A jegyzőkönyv hitelesítésére fölkéretnek Straubert Ö., Tamási A. és dr. Veress F. választmányi tagok.

— **Egyleti élet.** A gyergyói róm. kath. tanítóegylet mult hó 19-én Alfahuban, az áll. felső népiskolánál

tartotta évnegyedes, rendes gyűlését. A szokásos ünnepeles szent mise után, melyen a tanító-egylet tagjai szép számmal vettek részt, a gyakorlati tanítások következtek Gyakorlati tanítást tartottak: Boga Bálint a magy. nyelvtanból, Olajos Farkas a számtanból, Imets János a természetrajzból, Berde Ferencz a nemzetgazdaságtanból, Szántó István a hitelemzésből.

A gyakorlati tanítások megtörténtével, elnök távollétében, Boga Bálint alelnök melegen üdvözli az egybegyűlteket s hivatkozással a tárgvsorozatra, a saját és a tisztikar nevében tiszjéről leköszön s a gyűlést az új tisztikar megválasztásáig felfüggeszti. Ezután Kajtár István, közfelkiáltással megválasztott korelnök vezetése alatt megejtetik a titkos szavazás, melynek értelmében az egylet elnökévé: Boga Bálint alfalvi felső népiskolai igazgató, alelnökké: Józsa Sándor ditrói vezértanító, főjegyzővé: Vendl Adadár ditrói polg. isk. igazgató, pénztárossá: Hozó Pál szt.-miklósi tanító, könyvtárnokká: Novák János szt.-miklósi tanító választatnak meg. Ft. Salamon Alajos ditrói főesperes urat pedig a gyergyói tanítók és tanügy érdekében hosszu időn át kifejtett szakértelme és ügybuzgósága által szerzett érdemeinek elismeréséül és jutalmául az egylet örökös tiszteletbeli elnökévé választotta meg.

Boga Bálint ékes szavakban mond köszönetet a bizalomért, mit az egylet beéje helyezett, midőn őt a tanító-egylet vezéri szerepére érdemesnek találta. Igéri egyuttal, hogy miként eddig, ugy ezentul is, tehetségéhez képest mindent el fog követni, hogy a gyergyói tanítók érdekei magasabb helyen mind nagyobb tért foglaljanak s az általok képviselt népnevelés fontos ügye eszményi magaslatra emelkedjék. A tisztikar többi tagjai is hasonló értelemben szólalván fel, elnök a tisztikart megalakultnak mondja s a gyakorlati tanítások megbíralására kiküldött bizottságokat jelentéstételre kéri fel. Mire a gyűlés figyelmét, mintegy 2 órán át, a bizottságok szakképzett bíralatai foglalkoztatták, melyek míg egyrészt számos módszertani tétel tanulságos megvitatására szolgáltak kiinduló ponttul, másrészt teljes bizonyítékot nyújtottak arra nézve, hogy az alfalvi felső népiskolai tantestület működése pædagogiai tekintetben semmi kivánni valót sem hagy hátra. Erre vall azon körülmény is, hogy a gyakorlati tanítások mind dicséreteseknek nyilvánítottak.

Ezután az önképzőköri jelentések következtek, melyekből kitűnt, hogy a kerületben lévő összes önképzőkörök már megalakultak s a népnevelés érdekében kiváló ügyszeretettel és buzgatommal párosult munkásságot fejtenek ki.

A gyergyó-alfalvi önképzőkör jelentése kapcsán szépen indokolt indítványt terjesztett a gyűlés elé egy méhészeti fiók-egyesület alakítása tárgyában. A gyűlés a nemzetgazdaság szempontjából fontos indítványt magáévá tévén, határozatilag kimondja a gyergyói róm. kath. tanító-egylet méhészeti fiókegyesületének megalakítását s a tervezet és szabályok kidolgozására hármass tagu bizottságot küld ki: Ferenczy Károly, Szabó Imre és Berde Ferencz személyében.

A bizottság kiküldése után, az időnek, a tisztujítás s a számos gyakorlati tanítás megbíralása által okozott előrehaladottsága miatt, több tárgy napirendről levétet-

vén s a legközelebbi gyűlés helyéül Gyergyó Remete tisztevével ki, a gyűlés elnökileg bezárattott. Vendl Adadár, egyll. főjegyző.

— **Vidéki levél.** Főúsztelendő tanár szerkesztő ur! Tekintetes Klemmer János ur, királyi dohányraktári kezelő, és nem rég kinevezett egyházi főgondnok a maros-portusi kisdud plébániát egy gyönyörű képpel, sz. Béla püspök kereszteli szt. István királyt, Benczur Gyulától ajándékozta meg.

A képet a szentélyben a faldistoriumban a mennyezet alatt helyeztem el, hol az eddig üres falat nagyon díszesen megszabta, s a szentély szépészeti arányát helyreállította.

Midőn a tisztelt kurátor urnak buzgó és nagylelkű figyelméért ezennel nyilvános köszönetet mondok, egy szersmind közlöm azon érdekes levelet, melynek kíséretében a képet megkaptam.

„Tisztelendő plébános ur! Éc tem jelentőségteljes napjai közé sorozom azon napot, melyen ő nagyméltósága Lőnhart Ferencz erdélyi püspök és belső titkos tanácsos ur engemet a tisztelendő uraságod lelkipásztorságára bizott maros-portusi nemes római katholikuss egyház főgondnokává kinevezni kegyeskedett. Szívem őszinte érzete őszitnőzött hogy e megtisztelésért igaz halálnak némi csekély jelét adjam, mely végből vagyok bátor tisztelendő uraságodat tisztelettel megkérni, kegyeskedjék szent István apostoli királyunk idecsatolt keresztelési képét a maros-portusi nemes római kath. egyház számára tölem ajándékuul elfogadni. Vajha mindenki iparkodnék e szent képet minél jobban terjeszteni, különösen pedig a templomokba bevinni, hogy minden magyar áhitatos tisztelettel tekinthessen „úcsőséges első magyar király“-ra, szent Istvánra. Mert ő hajtotta végre szerencsésen és bölcs tapintatával a magyar állam megalkotását; ő látta be leginkább, hogy a kereszténység elfogadása a magyar nemzetre nézve életfeltétellé vált, s az ő bőkezű adományaiból létesülhetett a magyar kath. egyház gazdag püspökségeivel. Tisztelendő uraságod pedig épüljön véd-szentjében Adalbert püspökben, kinek neve történetünkben a kereszténység megalkotásával van egybekötve, és ha e kép előtt tisztelendő uraságod ájtatoskodik, ne teledkezék meg rólam sem, igaz hívéről, ki maradok tisztelendő plébános urnak Maros Portuson, 1886. december 6-án, őszinte tisztelője Klemmer János, egyházi főgondnok.“*)

— **Nyilvános köszönet.** Alig mult egy éve, hogy a s. köröspataki rom. kath. templom az Isten szent hajléka ékességéért nemesen buzgólkódó urhölgyek folytonos áldozatkészsége folytán, Isten, mint a legfőbb örök szépség tiszteletéhez méltóan, kilett festve és csinosítva, s most újból a mélyen érzett hála adja kezembe a tollat, hogy templomunkra nézve époly fontos más mozzanatot is nyilvánosságra hozzák. — Már régóta igen nagy szükségét éreztük ugy a templom disze, mint buzgó ájtatosság zavartalan gyakorlatához megkivántató alkalmas templomi padoknak. A mit idáig csak óhajtani is félve mertünk, az most egyházi életünk áldozatkész jótévi és gondozó

*) Őszintén gratulálunk a főgondnok urnak, s abbéli reményünknek adunk kifejezést, hogy jövő évben lapunk előzeteli sorában is üdvözölni szerencsénk leendő Szerk.

ának kegyes adománya és munkálkodása folytán várakozást meghaladólag megtörtént; a mennyiben a régi, ronda, a kellő áhitatot nem egyszer zavaró padok helyét szolid, kényelmes, a templom alapszínéhez hasonló, csinosan festett, a talpak felett bedeszkázott új padok váltották fel. E 200 o. m. é. forintot meghaladó építkezést lehetővé tették: Stephanie trónörökösné ő fensége főudvarmester-néje Tarouca-Sylva született Kálnoky Helén grófné Ő Excellentiája 20 frttal, Coronini, született báró Bees Hanka grófné, Kálnoky Felix grófné született báró Bees Ludmilla, Szentkereszty Béla báróné, született Floresco Mária ő méltóságai 10—10 frttal. Gróf Kálnoky Félix és báró Apor Gábor ő méltóságai 26 frttal. A gróf Kálnoky kastélyban e czélra kitett perselybe többen adakoztak mintegy 28 frtot. — A jótékonyág e szép tényei azonban nem újak, hanem folytatásai azon bőkezű adományoknak, a melyekkel ők már régtől fogva a templom s annak oltárára, a vallásos hitélet emelésére a szükség, a nyomor enyhítésére a legjobb indulattal adóztak. Mélyen érzett hálánk nyer ennél fogva némi kifejezést, midőn mindezeket forrón megköszönve lelkünk mélyéből óhajtjuk, hogy a jó Isten nemes szívök legjobb ohajainak mindenkori teljesülésével bőségesen jutalmazza meg! Említett czélra lett fordítva a volt dalárda 15 frt alapja és a farságon rendezett multság (tánczestély) 12 frt tiszta jövedelme. Dicséretes buzgósággal adakoztak még ezenkívül: Pánti István és Sommer Albert kir. postamester 5—5 frt, Téglás Mihályné és Tischler György, 2—2 frt. Bocskor Dániel gazdatiszt, Fejér Károly számtiszt id. Para József és Téglás Bénéiam 1—1 frt. Biró Andrásné, ifj. Para András, Frenkó Mária és özv. Kocsis Józsefné 50—50 krt. Bálint János, Fejér György, Demeter Miklós 40—40 krt. Mániás Ferencz, Molnár István, Kocsis Sándor, Kocsis Dénes, Para Sámuel, ifj. Para József, ifj. Kellán Zsigmond, Kellán János, Kellán András, Kész Ferencz, Donáth Mihály, Lengyel Ferencz, Lengyel József, id. Lonka János, Bálint József, Kala András, 20—20 krt. Bocs József 12 kr. Barabás Tamás, Költő Dénesné, Orbán Sándor, Ráduly János, Komán Istvánné 10—10 kr. és Molnár Lajos 5 krajczárt. Az árkosi fiok-egyházközség 3 darab, helyi lelkész 1 drb. a 4 frt összesen 16 frt értékű cserefával. E fák, valamint a padok szállítását eszközölték: Téglás Bénéiam Fejér József, Tischler György, Simon János, Para Daniel, Para József id. Kellán Zsigmond. Ezenkívül Simon János atyánkfia a chrusba való feljárásra egy igen alkalmas és csinos lépcsőt csináltatott. Minőn e jó indultu szívvel összeadott kegyes adományokat nyilvánosságra hozom, a plébania nevében, melynek templomi ügy, mint más ügyeit minden módon előmozdítani dicséretes törekvéssel buzgólkodtak, hálasköszönetem nyilvánítani sem mulaszthatom el. kérve a jó Istent, hogy miként a halás termőtöld a bele hintett magot, úgy adományaik és fáradaimaikat is bővégesen fizesse vissza s annak idején a „szentek minden egyessége is beszélje el“. Végre nem mellőzhetem, sőt teljes elismeréssel kell kiemelnem Kiss Áron sepsi-szentgyörgyi asztalos-mester urat, ki a felvállalt munkát szakértően alkalmas jó anyagból, csinosan, pontos időben, s hozzá jutányosan, úgy teljesítette, hogy e hitközség köszönetére méltán tarthat igényt, miért is őt

mint lelkiismeretes mesterembert, bárkinek is kész örömet ajánlhatom. Sepsi-Kőröspatak, 1886. nov. 25-én.

Király János, rom, kath. lelk.

— **A szebenmegyei r. k. tanítógylet ezidei közgyűlése.** (Folyt.) Másnap nov. 11-én a gyűlés a kegyelet adóját rotha le elhunyt tagtársa mélt. György István szeben kerületi főesperes és szőreghi címzetes apát iránt. Az emlékbeszédet Forster János belvárosi segédlelkész tartá, melyből a következő töredéket közlöm, hogy az elhunyt emléke szélesebb körben is felelevenítessék s az érdem legalább a kegyelet által jutalmazva legyen.

„... Néhaj György István szőreghi címz. apát, szebenfogarasi főesperes és kanonok pályafutását mint középiskolai tanár kezdette meg s néhány évi sikeres működés után Erdély egyik dicső emlékü főpásztorának udvari papja lön. Ez állásában lelkének jó törekvései, szilárd elhatározás és majdani serény igyekezet alapjává lehetének azon magas főpapi és hazafiui erények tette-hevitő légkörében, melybe püspökének kitüntető kegye helyezé. Itt aczélozta meg az Isten és a haza ügyéért később oly buzgón munkált egyéniségének lelki tehetéseit. . . . A római szentszék közelébe vonult főpásztor méltányolva hűségét részére pápai kitüntetést eszközölt ki; de jutalomra méltónak ítélte őt maga az apostoli utód is, mert rövid időn az egyházmegye egyik legjelentékenyebb javadalmával jutalmazta meg őt, kinevezvén Hunyad kerületi főesperessé és hátszegi lelkészé. E bizalmi állásban szép tér nyílt tehetégei és munkabíró erélyességének. És tíz éves működése Hátszegen elismerést érdemelő s merem mondani nagy tettek révén követeli elismerünk benne a jeles papot, nemkülönben a valódi hazafit. Tények elsorolása leszen az alap, melyen György István nevének és emlékezetének hódolni akarok a megemlékezés és érdemet illető elismerés szavaival.

Volt idő midőn Hunyad mezyének kies és természeti bájaival oly igéző vidéke, a Hátszeg vidék felerészében legalább katolikus és magyar volt. Hunyadi János a vas-kapunál vívott csata fáradaimait a boldogfalvi apátság benézés atyái közt pihené ki. . . . A katolicizmus pedig e vidék magyarjait, melynek falvai mégis csak a diasporák jellegével bírtak, nemcsak vallásilag conserválta, hanem nemzetiségileg is. Még pedig egy, ujabban oly általános és oly hévvel megtámadott, konoknak, szigorúnak, időszzerűtlennek híresztelt cselekvés móddal. És ez az volt, hogy nem tűrte a vegyesházasságokat.

Történelmileg bizonyos, hogy a hunyadmegyei magyarság vallásilag decatholizálta, tván a most már megengedett vegyes házasság révén olvadt be a körül lakó idegen elembe s bizonyos, hogy a procedura, ha nem is fogja a már föléledt nemzeti öntudat ellenében a falun lakó magyarság utolsó elemeit is abszorbeálni, mégis tetemes lesz a kár, melyet nemzetiségileg okozni fog. György I. éles tekintettel ismerte föl a bajt és forrásait s e megismerés logicája szolgáltatva világos tudatát a hátszegi missió fontosságának vallási és társadalmi tekintetben egyaránt. Nem állott hatalmában nagy eszközökkel, rapid módon reparálni azt, mit századok közönye mulasztott, de igenis conserválni akarta a meglevőt s egy üdvös

procedura felőkészítésével az áldásosabb jövőnek auspiciumait szerezni meg.

Tudhatta azt is, hogy ama társadalmi irányzat, a protestantizmus, mely szülte e bajt, nem fogja végkimenetelében megátolni a jelen időben, ha nem akarta, vagy nem tudta tenni azon időben, midőn minden hatalmi eszköznek birtokában volt. Az eszközöket és módot, melylyel segíthetni vélt érett és alapos megfontolás után szerzett ítélet után, a cselekvés erélyéhez szokott férfiú határozottságával vette foganatba. A mód hasonszenvi lehetett csak. A vegyes házasságok révén, a magyarok közé beszármazott női elem magyartalanítá el a család jellegét s ez okból a már magyartalanodásnak indult s szegénysorsu hátszegyvidéki családok leányait vallásos és magyar nőkké nevelni, ily módon majdan az ily szellemű anyák csöndes, de mélyreható családi apostolkodása segélyével a meglévőt korserválni s a már általánosult procedura ellenébe pár évtized során életerős reactiót állítani: mindenesetre oly mód, mely egyképen tesz tanubizonyosságot helyes fölismerésről, az alapok czélszerű kijelöléséről, nem különben arról, hogy György I. a kivitelnek is eltalálta legsimább és legtapintatosabb módját. Egy minden irányban jól szervezett nőnevelő intézetben vélte azért megtalálni a talizmánt, mely az elveszettek visszaszerezésére vezetend. E czélből már hátszegy lelkészkedésének kezdetén, önterhére alkalmas helyiséget bérelt, azt megfelelőleg berendezte s egy hivatása magaslatán álló tanítónő által megkezdődött működése kedvencz iskolájának.

Az első években fölmutatott eredmények annyira kedvezők voltak, miszerint nemcsak a szülők bizalma lett általánossá a sokféleképen érzett hiányt pótló intézet iránt, hanem az illetékes körök figyelme is kiterjedvén a nagy nemzeti missióval bíró iskolára, maga a közoktatásügyi kormány is nevezetes évi segélylyel járult és járul most is annak fönntartásához. Az évről évre fokozódó bizalom növelte György I. buzgalmát is, mely lassan-lassan oda culminált, hogy intézetének állandó fönnmaradását saját ház által biztosítsa. E végre széles alapon megindított kérelmezéshez fogott s lankadatlan törekvése megtestesíté az eszmét. Nehány év leforgása alatt sikerült az intézetnek díszes, tágas és az újabb paedagogiai követelményeknek megfelelő tantermekkel rendelkező épületet átadnia rendeltetésének. Nemcsak iskola akart az lenni, hanem egy szerény kis internatus is, s habár az intézetnek a jellege a közelmúltban mostoha körülmények befolyása alatt nem domborulhatott is ki teljesen, van kilátás, hogy az intézet zárdaszüzekre bizatván internatusi jellegét teljesen felöltheti s egész intensivitással működhetik majd jeles alapítójának szándékai szerint. A jobbagyi hódolat arra birta György Istvánt, hogy intézetének cziméhez mindentmondó ajánlatul királyasszonyunk nagy nevét esdje ki s hálás emlékével szívében azon jelentékeny összegeknek, melyekkel fölséges asszonyunk ez intézet létrehozatalához járult „Erzsébet leányiskola és növeide czimet adjon.

Tíz évi szakadatlan munkálkodás eredménye azon intézet s ha azt mondom, hogy az Györgynek egyik legkiválóbb érdeme sokat mondtam, Tisztelt közgyűlés! Mert annak megalapításában saját javadalmára csak részben támaszkodhaték, az anyagiakat mind folyamodás ut-

ján kelle összeszereznie. Micsrésről nem kevés ellenséges indulattal találkozték s csak csüggedni nem képes erélye volt az, mely tervét elvégre is a megvalósulás stadimnába vitte. Tiszteletre méltó alkotás az Uraim! . . . S ha e helyen bővebben is foglalkoztam az intézettel, történt azért, mert népnevelők gyülekezetében szolván róla, e körülmény megokolja azt, hogy kiváltkép a népnevelés terén szerzett érdemeit méltassam . . .

S a kik ismerték tudhatják, hogy buzgalma nem engedett utolsó lehelleteig. F. r. korának java napjaiban törté meg őt a hosszú szenvedés, melylyel évek során küzdött. . . .

Legyen emléke áldott közöttünk, legyen példája bizdító példánykép mindnyájunk előtt; s a részvétet, mely et érzünk az elköltözöttnek szomorú, de mindnyájunkkal közös elhunytá fölött, enhitse a remény hogy: „a kik az igazságra oktatnak sokakat, azok csillagként ragyogni fognak az idők örökkévalóságáig.“ (Dán.)

A közgyűlés köszönetét fejezi ki Forster urnak azt érdeklél hallgatott emlékbeszédért, azt egész terjedelmében az emlékkönyvbeni beiktatásra kéri el.

Ezután következtek a kiküldött bizottságok jelentései. A pénztár rendben találtatott, a könyvtár áll 231 füzet és 77 kötetből. Legjelentékenyebb szaporodás a tanszer-muzeumnál észlelhető. Ugyanis a tanítóegyesület a tanszer-muzeum számára 40 frt. összegel megvette Orelt Lajos terézárvaházi tanító urnak a budapesti orsz. kiállításon nagy érmet nyert kézimunka tanítási rendszerét. Mely rendszert jónak találom e helyen leírni: I. csoport (1. oszt. tananyaga) (Borsó-munkák) Egyszerű mértani alakok. Ezekből összetett-szépészeti alakok, kerti- és gazdasági eszközök, összekötve a beszéd és ért. gyakorlatok tanításával. Mertani testek. Butorok, összekötve az írva-olvasás tanításával. Összesen 75 db. alatt aranyozott keretbe foglalt 4 fekete lapra erősítve. II. Csoport (2-ik osztály.) (Papir füzés) 60 táblán fokozatos füzések, különféle színekben. III. Csoport. (3. osztály) (Papir füzés) 11 táblán 31 minta ponthálózatos papiron, összekötve ugyanezen osztálynak a rajzból előirt tananyagával. IV. Csoport (IV-ik osztály (Lombfűrészelés.) A fűrészelés kezdetéül bükkfából kisebbitett butorok: asztal, szék, kanapé és ágy. A további gyakorlatra keresztül tört fűrészeléssel szintén kisebbitett. butorok diófából: asztal, ágy, szék, kanapé és két különféle szekrény. Egy névjegyartó czinpléhből, tolltartó rézpléhből E munkák megválasztásánál fő suly van arra is fektetve, hogy a növendékek által könnyen összeállíthatók legyenek. V. Csoport (5-ik oszt.) (Lombfűrészeléssel betét munkák.) 1. Szivartartó oldalrésze (ráragasztott munka) 2. Czérna gombolyag cséve (kétszeresen ráragasztott munka) 3. Czukortartó oldalrésze (berakott munka palisander és juharfából.) 4. Tolltartó doboz felső része (berakott munka amaran és puszpán fiból, gyöngyház betéttel) 5. Szekrényke tető (berakott munka négy-csávázott szinből.) VI. Csoport (6. oszt.) (Művészebb kivitelű betét munkák.) 1. Virágcsokrok puszpánfa berakással amasont, mahagoni, dió és puszpánfa, palisander alappal. Az árnyékolás porzóban, az erek izzó tüvel égetve). 2. Szekrényke felső része (Berakott munka czin és rézbetéttel, ébenfa alappal. (Orelt Lajos árvaházi tanító ur ezen rendszer alapján

„Vezérkönyvet“ ad ki. Ennek 1-ső füzetje megjelent s mind a liberalis mind a kath. tanítói közlönyek által illo méltánylással fogadtattott. Vajha kath. tanítóink által is érdemlett pártolásban részesülne vállalata, hogy „Vezérkönyve“ többi füzeit is kiadhatná!

Ezután a választmány évi jelentése következett, mely élénk tanuja a szeben-megyei kath. tanító egyesület buzgó munkálkodásának. Az egyesületnek van 63 fizető és 19 pártoló tagja.

Több indítvány is tárgyaltott; ezek közt, hogy az egylet a magyar és erdélyországi kath. tanítói alaphoz évi 10 frtal járuljon.

A jövő vándorgyűlés helyeül a szebeni nt. Orsolya szűzek zárdája szemeltetett ki.

Számó Mihály tagtárs ur szép szavakban köszönetet mond az egylet részéről amélt. elnök urnak, ugy a többi tisztviselőknök buzgó és lelkiismeretes működésökért.

A tisztújítás megejtetvén elnök lett: Mélt. Roszkosny Elek czimz. kanonok és terézvárházi igazgató ur, alelnök: Számó Mihály. Ifjegyző: Dományáncz Péter, aljegyző: Müller János, pénztárnok: Thomandl József, könyvtárnok: Schach Odön. Választmány tagjai: Avédik Lukács, Bakk Andre, Kiss Gusztáv, Prolupek Samuel, Orelt Lajos, Márton Karoly, Horváth Miklós, Hess Mátvás, Gárdik Villibáld.

Tudósításomat buzgó jegyzőknök ezen szavaival fejezem be: „adná a Mindenható, miszerint egyletünk minél szebb jövőnek örvendhessen s működését minél nagyobb áldás kövesse, mert csakis így közelíthetjük meg azon célt, mely felé mindnyájan törekszünk!“

Prokupek Sámuel.

I R O D A L O M.

— Megjelent! „Uj Magyar Sion“. Egyházirodalmi folyóirat. XVIII. évf. nov. fuz. — Szerkeszti: dr. Zádori János Esztergomban. Tartalma: Lehet-e két órákor délután a matutinomot és laudest anticipálni? — D'Aste Mihály. — Pasteur Lajos. — A magyarországi r. k. papság irodalmi munkássága a XI-ik századtól egész 1885 ig bezárólag. — Irodalom. — Ünnepekalkalmi kiadványok. — Vegyesek. — Ara egész évre 6 frt.

— „A külföld szónokai“. Egyházsónoklati folyóirat. I. évf. IV. köt. 13 füz. szerkeszti és kiadja: Ribényi Antal Kispesten. A 4-ik kötet tartalma huszonnegy alkalmi szent beszéd. — Az előfizetési árak következők: egész évre 7 frt 20 kr, füzetenként 60 kr.

— „Isten igéje szent beszédekben“. XI. évf. 12. fuzet, szerkeszti: Jagicza Lajos. Kiadja: Buzárovits Gusztáv Esztergomban. Tartalma: hét szent beszéd. — Ara egész évre (12 fuzet) 2 frt.

— „A legszentebb Rózsafüzér Királynéja“. 1886. deczemberi fuzet. Szerkeszti és kiadja: P. Angelikus. — Ara egész évre 1 frt, vagy 5 int. elvállalása.

— „Remény“. Társadalmi, szépirodalmi és ismeretterjesztő képes hetilap. I. évf. 10-ik szám. Szerkeszti és kiadja Hajóssy Gy. Krizánt Budapesten. Igen érdekes tartalma nyolcz szép képpel van illusztrálva. — Ara egész évre 8 frt, félévre 4 frt, negyedévre 2 frt. Az előfizetési

összegek a kiadóhoz (IV. ker. Ferencziek bazárja) küldendők.

— „Ipar és kereskedelmi közlöny“. 1886. decz. 1. Szerkeszti Oroszy Antal. Kiadó-tulajdonos: Németi A. Budapesten. Tartalmát sok kép díszíti. — Ara egész évre 6 frt, félévre 3 frt.

„Bátori Árnya.“ Rege. Irta Tapodi Tamás gym. igazgató Sz.-Somlyón. Kiadja Nagy László a „Szilágy-Somlyó“ szerkesztője — Mintegy tájékoztatóul íme a tartalmának rövid ismertetése. Mindenek előtt megjegyezzük, hogy e művet érdekessé nem csak az teszi, hogy a Sz.-Somlyó felett emelkedő Magura környékének helyneveihez kötött szép regék és dajkamesek lehető teliesen fölvennek benne ölelve, hanem főként az, hogy a regék egész láncolata szerves összekötetésben van hozva egy történet előtti hős regényes tetteivel. — A vidék mytlosi multja tehát szorosan össze van kapcsolva a Magura helyiségeivel és a Bátori névvel. Az északi regék ködletényának természetfeletti intézkedésére alakulnak át a vidék talajviszonyai, annak biztatására folytat a hős kalandor harcokat; míg végre ugyanazon tündérral lesz megkötvé a frigy, mely miatt a jelzett rege más tünderei — a személyesített időviszontagság és balsors — nem szűnnek meg sujani a vidéket. Végre a sárkány elesik és a hős és népe átveszi a „Magurát“ és környékét. — Ugy véljük, hogy elég gazdag tartalom; és miután a gondos feldolgozás megteveli a tartalomnak, a művet melegen ajánljuk t. olvasóink becses pártfogásába.

— „Az igazság.“ Vegyes tartalmu kath tanügyi közlöny. Szerkeszti: P. Feliczán Gyergyó-Ditróban. — Ara egész évre 2 frt 20 kr.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

Sötét gyász borul Magyarországra. Nagyváradnak csak néhány hónappal ezelőti kinevezett püspöke nm. és ft. dr. Polyi-Summer Arnold v. b. t. tanácsos, az I. osztályu vaskoronarend lovagja, a m. tud. Akadémia igazgató és rendes tagja, az orsz. közoktatási tanács, és a m. történelmi társulat elnöke stb. stb. stb. f. hó. 2-án, agyszéhhüvés következtében hirtelen elhunyt. — A kitünő tudós, a jeles író, a hazai történet eimés buvára, a kiváló régész, a nagy műértő, a honi művészetek bőkezű pártfogója, a nemzeti irodalomnak az akadémiában és a történelmi társulatban gondos művelője, a katolikus világnézetnek a Szent-István — és Szent-László Társulatok élen szerencsés terjesztője nincs többé. Mi mindent kell e koporsó felett a gyászba borult magy. nemzetnek elsimatnia, ki tudná azt hamarjában, a sajtó seb nyomása alatt elmondani? Gyászol a tudomány, mely egy éles elméjü buvárt, kitűnően rendszerető főt vesztett el benne; gyászol a művészet, melynek meczénása és páratlan művelője volt; gyászol az egyház, melynek egyik méltó képviselője, erénydus főpapja szált vele a

sirba, s gyászol az egész nemzet, melynek nemzeti kulturális fejlődése körül hervadhatlan érdemeket szerzett magának. Ugy van; a folyó évi december 2-ika, nagy veszteség napja. Szent László öt városa új püspökének ravatala fölött szomorú versengés támad: ki a veszesebb? A haza-e vagy az egyház? A tudomány-e vagy a művészet? „Oriás szellem; — mondja derék laptársunk a „Religio“ gyönyörű parentatiojában, — emelkedettség, erős akarat-erő, rendszeretet; zsenge ifjúságától kezdve világosan concipiált nemes cél; soha pihenni nem tudó, új utakat törő, minta alkotásokat teremtő, fáradhatlan munkásság; az ellenkező vélemények és társadalmi ellentétek álláspontjához való nagylelkű leereszkedés könnyűsége; a tudomány, irodalom, művészet hivatásos művelése és átható szellemű pártolása; Isten dicsőségének, az ő templomi díszének, a haza és egyház együttes fényének törhetlen erélyvel való emelése: ezek képezik Ipolyi Arnold genialis szellemünk főbb vonásait.“ Való igaz tehát, hogy Ipolyi Arnoldban nem a kath. egyház püspöke halt meg egyedül — mert a gyász az egész nemzeté. Nem egy szükkeretű egyházmegye siratja benne főpásztorát, de a nemzet áll megdöbbenve koporsója előtt. S a nemzet és egyház csak azon egyhangu sohajban tör ma ki: Adj Uram örök nyugodalmat neki! Requiescat in pace! Temetése a nagynevű főpapnak f. hó 9-én délelőtt impozans fényvel s ugyszólván az ország részvétele mellett ment végbe, melyen mint egyik fungens kegyelmes főpásztor urunk ő nagyméltósága is jelen volt, a ft. káptalan pedig e végtisztességen Beke Antal és Fábián Sándor kanonok urak képviselték.

— **Bátori-ünnepély.** A k.-fehérvári püsp. lyc. és gymn. tanári kara a tanuló ifjúság közreműködésével, Bátor István erdélyi fejedelem s később lengyel király halála háromszázados évfordulójának emlékére, Gyulafehérvárt f. hó 12-én d. e. 11 órákor a Hungária dísztermében ünnepélyi rendez a következő műsorozattal: I. Szózat, éneklí a vegyeskar. II. Bátor István emlékezetéről, felolvassa Pál István lycz. tanár. III. Él magyar, áll Buda még, Bajzától, szavalja Csia Oszkár VIII. oszt. tan. IV. Santa Lucia, nápolyi népdal, éneklí a vegyeskar. V. Eczet, és forma, humorisztikus rajz, előadja Molnár Dezső VIII. oszt. tan. VI. Cserebogár sárga cserebogár, pedál czimbalon előadja Halász Aljos VIII. oszt. tan. VII. Ezer év. Jókai Mórtól, szavalja Csathó Aurél VI. oszt. tan. VIII. Boros az ég, Zsaskovszky Ferencztől, éneklí a férfikar. IX. Dalgyűveleg, Fleischertől, játszák Stiazny Nándor. VIII. o. tan. Stiazny Gyula IV. oszt. tan. Migend András ur és más műkedvelők szíves közreműködésével. X. Lengyel nemzeti himnusz, éneklí a vegyeskar.

— **Báthory ünnepély.** A marosvásárhelyi róm. kath. nagygymnasium ifjúsága a tanárikar közreműködésével, a mint azt Püspök urunk ő exēja legutóbbi körlevelében elrendelni méltóztatott, f. évi decz. 12-én, Báthory István volt erdélyi fejedelem halálának 300 ik évfordulója alkalmából, a gymnasium helyiségében d. e. 11 órákor ének szavalat- és felolvasással egybekötött emlékünnepet rendez a következő programmszerint: 1. Megnyitó. Tartja Karácson Márton, gymn. igazgató. 2. Himnusz. Éneklí az ifjúság. 3. „Élő szobor“. Szavalja Gecző Aladár, III. oszt.

tanuló. 4. Báthory István élete. Irta és olvassa Dömötör János tanár. 5. Lengyel himnusz. Éneklí az ifjúság. 6. „Báthory István emléke“. Alkalmi költemény. Irta Bodó Adám, tanár. Szavalja Bakó András, VI. oszt. tanuló. 7. Bezáró. Tartja az igazgató. 8. Szózat. Éneklí az ifjúság.

— **Somlyói Báthori István,** erdélyi fejedelem és lengyel király halálának 300-ados évfordulója alkalmából folyó 1886. évi december 11 és 12-én a csiksomlyói róm. kath. főgymnasium akadémiai-ünnepélyt rendez. Műsor: 1. December 11 én d. e. 10 órákor a szerzetesi nagy templomban: Ünnepélyes „Requiem“, a nagynevű Fejedelem és Alapító lelkeért. 2. Decz. 12 én d. e. 10 órákor, a volt-székház nagytermében: Kölcsey „Hymnus.“ Éneklí a főgymn. ifjúsági dalárda vegyes kara. A dalárdát vezeti Dr. Medgyesy Béla, főgymn. tanár. 3. „Megnyitó beszéd.“ Imets F. Jákó, főgymn. igazgatótól. „Lengyel Himnusz“, Heim-től. Éneklí az ifjúsági dalárda férfi kara. 5. „Somlyói Báthory István.“ Emlékbeszéd, Szász Károly, főgymn. tanártól. 6. „Eljen Csárdás“, Ridley-től. Hegedűn előadja Dr. Medgyesy Béla; zongorán kíséri Szász Károlyné urasszony. 7. „A lengyel anya“, Költemény Tóth Kálmán tól. Szavalja Balázs András, VIII. oszt. tanuló. 8. „Élj őseink hazája! Schumann-tól. Éneklí az ifjúsági dalárda férfi kara. 9. „Báthori szelleméhez.“ Költői apostrophe Bartalis Ágoston, VIII. oszt. tanulótól. Szavalja Csürös Imre, VII. oszt. tanuló. 10. „Honvágy.“ (Mazurka), Zsaskovszky E.-től. Éneklí az ifjúsági dalárda vegyes kara. 11. „A fehér sas.“ Költemény, Komócsy J.-től. Szavalja Bocskor Antal, VIII. oszt. tanuló. 12. „Rákóczy-induló.“ Huber K. átírata. Hegedűn előadja Dr. Medgyesy Béla; zongorán kíséri Szász Károlyné urasszony. 13. „Záró beszéd.“ Tartja Bartalis Ágoston, VIII. oszt. tanuló. 14. „Magyar dalárinduló.“ Huber K.-től. Éneklí az ifjúsági dalárda férfi kara. Csik Somlyón, 1886. december 1. a főgymn. igazgatóság.

— **Báthory István** erpélyi fejedelem és lengyel király halálának háromszázados évfordulója alkalmából a székely-udvarhelyi r. kath. főgymnasium által 1886. december 12-én este 5 órákor a megyeház nagytermében rendezendő ünnepély programja: 1. Dallam-négyes, Lochdorftól. Előadja az ifjúság zenekara. 2. Király himnusz, Machik Józseftől. Éneklí az ifjúság férfikara. 3. Báthory István történelmi szereplése, Soó Gáspár tanártól. 4. Lengyel néphymnusz, Heim Ignácztól. Éneklí az ifjúság vegyes kara, kísérve az ifjúság zenekarától. 5. Két ország ölelkezése, Petőfi Sándortól. Szavalja Szilágyi Ferencz VIII. oszt. tanuló. 6. Három hallgató magyar. Vonónégyes Lavottától. Előadja az ifjúság zenekara. 7. A lengyel fogoly, Csengeri G.-től. Szavalja Gencsi Zoltán VI. oszt. tanuló. 8. Népdal-egyveleg, Ábrányi Kornéltól. Éneklí az ifjúság vegyeskara. 9. Induló „Fidelio“ dalművéből, Bethoventől. Előadja az ifjúság zenekara. Székely-Udvarhelyt, 1886. december 5 én, az igazgatóság.

— **Simon József,** marosvásárhelyi kántor-tanító a hódmezővásárhelyi tekintélyes egyházközség főkántorává választatván meg, folyó hó 1-én bucsuzott ki eddigi stacziójáról, hol 18 éven keresztül dicséretesen munkálkodott. Hogy mekkora szeretettel viseltetett iránta a marosvásárhelyi polgárság valláskülönbőség nélkül, azt fényesen iga-

zolja az ő tiszteletére múlt hó 27-én rendezett banquette, melyen mintegy 80 ember vett részt. Az ünnepély javarészt a pohárköszöntők tették ki, melyből igazi képét nyerhetni a veszteségnek, mi rajtunk megesett. Szathmári Sütő Ferencz üdvözölte, mint az iparos polgári egylet dalkörének jeles karnagyát, Bodó Ádám, mint a róm. kath. egyházközség pótolhatatlan kántorát, Dömötör János, mint a gymnasiumi ifjuság kitünő énektanárát, Szekovics Márton, mint a társaság kedvelt egyéniségét, Dömötör János, mint családtyát az ő kedves nejevel, ki szintén jelen volt és gyermekeivel, Misz Olivér, mint oly férfit, kit rang és valláskülönbőség nélkül mindenki szeret és becsül, Bartos Dénes, mint lelkes hivataltársát az egyházi funkcióban, P. Ferenczy Benedek egy igazi klasszikus beszédben, mint az ő szerzetüknek jó barátját, stb. 20-én az önképző és betegsegélyző egylet dalköre rendezett Simon tiszteletére egy újabb banquette et, mely hasonlóképen fényesen sikerült. Decz. 1-én délben fényes kocsisor robogott az ő kíséretében a vasuti állomásra és fájó szívvel mondtunk a feledhetlen kántor-tanítónak, a kedves emberbarátnak és társasköreink egyik kiváló alakjának Isten hozzádot.

— **Simon Józsefben** kitünő zenei talentumot vesztett Marosvásárhely városa, de mi óhajtjuk Istentől, hogy a mily nagy a mi veszteségünk, ép oly nagy legyen a hőmezővásárhelyi közönségnek nyeresége, s hogy legyen ő ott is Marosvásárhelynek és Erdélynek újabb büszkesége.

— **Nyilvános köszönet.** 6. O.-Láposbánya: Maitkat József 2 frt, özv. Moldován Joakimné 1 frt, Bulbert Joakim 1 frt, Szántó Kálmán 1 frt, Buzeskó Sándor 1 frt, Egy görög kath. pap 1 frt, Burgya Antal 1 frt, a tisztikar és munkások 20 frt, erdészeti testület 5 frt. — 7. Deés: Keresztes Imre 50 kr, Voith Gergely 20 kr, idősebb Voith Jakab 5 frt, Tokos István 5 frt, Moldován Gergely 5 frt, Székely József mérnök 1 frt, Martonosy Ferenczné 20 kr, Lszáky József 40 kr, P. L. 1 frt, Sass Mari 25 kr, Póka Ferencz 25 kr, Juhard János 20 kr. N. N. 1 frt, Balázs Máté 1 frt, dr. Szócs Samu, 1 frt, dr. Gájjágó 1 frt, Koppel Lajos 1 frt, özv. Bóerné 29 kr, N. N. 40 kr. Hyl Arthur 1 frt, Haraginé 60 kr. Büchl 1 frt, Dániel Zsigmond 50 kr, B. 20 kr, Zischlek Domokosné 40 kr, dr. Almay Ferencz 5 frt, Bárány Lukácsné 2 frt, Szigeti Miklós 1 frt, N. N. 20 kr, Pap Jenő 1 frt, Görög Ignácz 1 frt, Léner János 1 frt, Eperjesy István 1 frt, Kraus 1 frt, Krémer Sámuel 5 frt, Roth Károly 5 frt, Gr. 50 kr, Bocscány 50 kr, Nik Ferencz 50 kr, valaki 20 kr, Demeter 50 kr, Pechy Mór 50 kr, Songott János 50 kr, N. N. 5 kr, Nik Antalné 20 kr, Zádoreczky M. 20 kr, Blédi József 1 frt, Szabó Lajos 1 frt, Kovácsi Mártonné 40 kr, Offert 20 kr, valaki 20 kr, Szalánczy Lajos 1 frt, Bruss Ignácz 2 frt, Hosszú László 1 frt, Takarékpénztár 1 frt Keresztesi 40 kr, Fenyő Györgyné 40 kr, Kisegítő p. Deés 1 frt, Menyhárt 30 kr, Fodor Farkasné 1 frt, Mihály Ferencz 2 frt, Placsimár Odön 1 frt, Csiszér Akos 1 frt, N. N. 10 kr, Frank János 1 frt, Vellef 1 frt, Hering János 20

kr, valaki 10 kr. Biró Feri 1 frt, Pomán 1 frt, Simon I. 30 kr, Buzeskó Simon 1 frt L. 50 kr, Brenzer 20 kr, Kátona Károlyné 40 kr, Muntian 50 kr, N. N. 10 kr, Zriff Irén 10 kr, Meláni 10 kr, Esus 10 kr, Cseh Mózes 10 kr.

— **A marosvásárhelyi kántor-tanítói állomásra** folyamodványukat benyújtották heten, és pedig ötön Erdélyből, ketten Magyarországból. Pályázni jelentkezett négy erdélyi kántortanító, u. m. Marthi György, Petres Lajos Ballo Mózes és Both Antal. Mindannyian jeles okmányokkal, ének- és orgonaprodukcióival. Közfelkiáltás után 96 tagból álló gyűlésben megválasztott Marthi György, csikszentdomokosi kántor-tanító. Eljen!

— **Pályázat.** Az udvarhelyi szentkirályi segéd tanítói állomásra pályázat hirdettetik. Évi járandósága 290 frt. és egy szobából álló lakás; kötelességei: a tanításon kívül, harangozói, sekrestyési s szükség esetében kántori teendők. Kik ezen állomást elnyerni óhajtják a szükségelt okmányokkal felszerelt folyamodványaikat f. év december 22-ig alólirottak kézbesítsék. — Utolsó posta: Udvarhely Szentkirály. Kelt Udvarhely-Szentkirályon 1885-dik év december 5-én Balogh Ferencz iskolaszéki elnök.

Huzás már Karácsonkor

KINCSEM a 1 frt 11 sorsjegy 10 frt
Sorsjegy csak

50.000 frt

Főnyeremény készpénzben

10.000 frt, 5000 frt, 2000 frt, 4788 pénznyeremény.

A m. lovar-egylet sorsjegy-irodája: Bpest Váci-utca 6.
Külszemcsorsjegyek kaph. e lap kiadóhivatalában.

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.
Szerkesztőársak: Dr. CSERNI BÉLA, Dr. SZUCHY BÉLA, STRAUBERT ÖDÖN, Dr. VERESS FERENCZ.

Nyomatott a püsp. lyc. nyomda gyorssajtóján Gyulafehérvárrt.